

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра теорії і методики виховання РДГУ
Регіональний комплексний Науково-методичний центр
інноваційних технологій освітнього процесу РДГУ
Факультет соціальної та психологічної освіти
Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини

Підготовка майбутніх педагогів до виховної діяльності в освітньому просторі НУШ: досвід, реалії, перспективи

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра теорії і методики виховання РДГУ
Регіональний комплексний Науково-методичний центр
інноваційних технологій освітнього процесу РДГУ
Факультет соціальної та психологічної освіти
Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини

Електронний збірник матеріалів

**II Всеукраїнської науково-практичної
*Інтернет-конференції***

**«Підготовка майбутніх педагогів
до виховної діяльності
в освітньому просторі НУШ:
досвід, реалії, перспективи»**

15 травня 2024 року

Рівне – 2024

Підготовка майбутніх педагогів до виховної діяльності в освітньому просторі НУШ: досвід, реалії, перспективи: електронний збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції Рівне: РДГУ. 2024. 203 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 5 від 14 травня 2024 р.)

Вашій увазі пропонуються матеріали II Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Підготовка майбутніх педагогів до виховної діяльності в освітньому просторі НУШ: досвід, реалії, перспективи».

Стельмашук Ж. Г.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики виховання
Рівненського державного гуманітарного університету

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ВИРІШЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ СИТУАЦІЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПОРУШЕННЯМ ДИСЦИПЛІНИ

У професійному стандарті «Вчитель початкових класів закладу середньої освіти» (2020) однією із здатностей емоційно-етичної компетентності названо «здатність конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу» [1, с. 17], що буде ускладненим, якщо вчитель неспроможний ефективно вирішувати виникаючі педагогічні ситуації та задачі, серед яких чи не найбільше труднощів викликають педагогічні ситуації, пов'язані з порушенням дисципліни.

Доволі часто вирішення таких ситуацій здійснюється із застосуванням авторитарних методів, що пов'язано з нерозумінням педагогом сутності понять «дисципліна», «дисциплінованість», справжніх причин появи дітей-порушників шкільної дисципліни та невмінням реалізовувати на практиці проактивний підхід задля їх конструктивного вирішення.

Готовність майбутніх учителів початкових класів до вирішення такого плану педагогічних ситуацій та задач в освітньому процесі НУШ стає результатом професійної підготовки здобувача освіти.

Значний потенціал для реалізації окресленого завдання в освітньому процесі ЗВО має навчальна дисципліна «Педагогічна майстерність».

Під час викладу лекції «Педагогічні ситуації та задачі у професійній діяльності вчителя початкових класів» здобувачі вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта ознайомлюються з сутністю понять «педагогічна ситуація», «педагогічна задача», їх класифікаціями та алгоритмом розв'язання.

Акцентуємо їх увагу на тому, що розв'язати педагогічну ситуацію – означає дати оцінку певному факту, розкрити мотиви поведінки вихованця, знайти вихід з даної психологічної ситуації, відшукати оптимальний підхід до вирішення педагогічної проблеми.

Лекційний матеріал з теми «Педагогічний такт як основа педагогічної майстерності учителя. Майстерність вирішення педагогічних конфліктних ситуацій» дає змогу майбутнім вчителям усвідомити важливість дотримання принципів педагогічного такту задля конструктивної взаємодії з дітьми у ситуаціях, де є порушення дисципліни (серйозні чи несерйозні).

Слід зауважити, що із прийняттям Концепції Нової української школи проблема забезпечення шкільної дисципліни та виховання дисциплінованості не втратила своєї актуальності, а проактивний підхід до дисципліни та впровадження правил було визнано важливими складовими ефективного управління класом. Саме тому важливо, аби здобувачі освіти усвідомлювали сутність проблеми та уміли її вирішувати на засадах проактивного підходу.

Метою практичного заняття «Проактивний підхід до шкільної дисципліни та дисциплінованості в НУШ» є усвідомлення значення дисципліни як запоруки ефективності освітнього процесу, необхідності та особливостей виховання дисциплінованості учнів як морально-вольової якості; набуття практичних навичок

реалізації проактивного підходу до забезпечення шкільної дисципліни в умовах НУШ; формування умінь створення та застосування правил, дотримуватись етичних норм та педагогічного такту задля ефективного розв'язання педагогічних ситуацій, пов'язаних з порушенням дисципліни відповідно до проактивного підходу [2].

Цікавою для майбутніх учителів початкових класів є вправа «Займи позицію», де пропонуються для дискусії дві думки: «Школа без дисципліни – що млин без води» (Я. А. Коменський), «Хороші вчителі чітко розуміють, що кожній дитині необхідно розвинути самодисципліну, щоб стати повноцінним членом суспільства. Але вони досвіду знають, що дисципліну не натягнеш на дитину, як наручники. Дисципліна – це те, що розвивається всередині людини. Дитина повинна зрозуміти мету своєї роботи і відчути відповідальність перед іншими за її виконання» (Б. Спок).

Під час заняття методом мозкового штурму здобувачі освіти уточнюють сутність понять «дисципліна» та «дисциплінованість», узагальнюють основні причини порушень дисципліни дітьми молодшого шкільного віку, дають оцінку мотивів поведінки учнів, що були обґрунтовані ще у 1930 р. американським психологом Рудольф Дрейкурсом, який розглядав погану поведінку дітей як помилковий мотив, який можна переорієнтувати.

На його думку, є чотири мотиви порушення дисципліни учнями на уроці: *привернення уваги*; *боротьба за владу* (деякі учні негативно себе поводять, щоб встановити свою владу над вчителем, над класом); *помста* (для окремих учнів основною метою їх присутності в класі стає помста за реальну або уявну образу); *уникнення невдачі* (учні так бояться знову зазнати поразки, що, як правило, нічого не роблять) [3].

Здобувачі освіти характеризують сутність поняття «проактивність» та ключові положення проактивного підходу до шкільної дисципліни в НУШ. Так, під час заняття дається аналіз способів запобігання та реагування на порушення, пов'язані з дотриманням дисципліни. Окрім того, актуалізуються погляди класиків педагогіки ХІХ-ХХ ст. на проблему дисципліни та виховання дисциплінованості, роль учителя в цьому процесі.

Особливістю нового підходу є те, що правила як позитивні висловлювання окреслюють принципи поведінки учнів у класі і створюються спільно вчителем з учнями, а про дисциплінованість як рису особистості можна говорити за умови взаємоповаги та піклування учнів і вчителя один про одного, відповідального ставлення до завдань та речей. Тому до заняття студентам пропонується ознайомитися з методичними матеріалами щодо реалізації проактивного підходу до забезпечення шкільної дисципліни та створення правил, рутин в НУШ і підібрати приклади оформлення правил у практиці закладів загальної середньої освіти.

Цінним є моделювання професійних педагогічних ситуацій для відпрацювання у здобувачів освіти здатності практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки і досвід успішних дій у ситуаціях, що пов'язані з порушенням дисципліни. Практикуються завдання на аналіз конкретних педагогічних ситуацій, спрямовані на набуття здобувачами освіти умінь та навичок конструктивного вирішення педагогічних ситуацій, пов'язаних з порушенням дисципліни. *Приклад ситуації.* На уроці всі учні наполегливо працюють. Лише Андрій демонстративно займається сторонніми справами. На зауваження вчителя він відповідає, що йому необов'язково це читати, оскільки воно йому не знадобиться.

При цьому використовуються *індивідуальні* (ситуації та задачі розподілялися між окремими здобувачами освіти для самостійного опрацювання), *групові* (завдання давали парам або невеликим групам здобувачів освіти, які виконували їх під час спільної діяльності) та *фронтальні* (задачі ставляться перед усією аудиторією, а їх вирішення здійснюється у формі загальної дискусії чи іншої комунікативної форми особистісно орієнтованого навчання) форми навчання.

Отже, включення до змісту навчальної дисципліни «Педагогічна майстерність» відповідних тем та системи педагогічних ситуацій та задач різних видів, їх аналіз, їх моделювання та розв'язання сприятиме формуванню готовності майбутніх учителів початкових класів до конструктивного вирішення ситуацій, пов'язаних з порушенням дисципліни.

Список використаних джерел

1. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу середньої освіти», «Вчитель закладу середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти» (з дипломом молодшого спеціаліста): Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 р за № 2736. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vchitelya-pochatkovih-klasiv-vchitelya-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i-vchitelya-z-pochatkovoyi-osviti> (дата звернення: 03.05.24)

2. Стельмашук Ж. Г. *Педагогічна майстерність*. Практикум: навч.-метод. посіб. для здобувачів вищої освіти першого рівня «бакалавр» спеціальності 013 Початкова освіта. Рівне: РДГУ, 2022. 104 с.

3. Тюніна Н. Учитель і проблеми дисципліни, або як реагувати на неадекватну поведінку учнів. *Початкова освіта*. 2017. №24. С. 24– 29.